

ANÀLISI JURÍDICA D'ASPECTES CONCRETS A RESOLDRE RELATIUS AL
MODEL AGROECOLÒGIC I DE SOBIRANIA ALIMENTÀRIA QUE VOL
IMPLANTAR-SE A LA CIUTAT DE BARCELONA AMB EL DESPLEGAMENT DE
L'ESTRATÈGIA D'AGRICULTURA URBANA.

II. ACTIVITAT APÍCOLA, PASTURATGE I RECOL·LECCIÓ

Barcelona, 6 de febrer de 2020

Continguts i redacció:

Judit Ligüerre Casals, suport jurídic. Sinergia, Energia, Dret i Medi Ambient, SLP.

Antonia Sola Cano, suport extern. Sinergia, Energia, Dret i Medi Ambient, SLP.

Direcció i coordinació tècnica:

Margarita Parés i Rifà, cap del Programa de Biodiversitat. Direcció d'Espais Verds i Biodiversitat

Mireia Abril i Janer. Agricultura Urbana. Direcció d'Espais Verds i Biodiversitat

Impuls: Medi Ambient i Serveis Urbans-Ecologia Urbana de l'Ajuntament de Barcelona

Frederic Ximeno, gerent d'Ecologia Urbana.

Francesc Jiménez Gusí, gerent de Parcs i Jardins Institut Municipal.

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement –No comercial –Sense Obra Derivada (by-nc-nd) amb finalitat no comercial i sense obra derivada. Es permet copiar i redistribuir el material en qualsevol mitjà i format, sempre que no tingui finalitats comercials i no es distribueixi cap obra derivada. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>

ÍNDEX

I. OBJECTE	4
II. ANTECEDENTS	4
III. ASPECTES URBANÍSTICS COMUNS	7
1. EL CASC URBÀ DE BARCELONA	7
2. EL PARC NATURAL DE LA SERRA DE COLLSEOLA	8
IV. ACTIVITAT APÍCOLA	10
1. ANTECEDENTS	10
2. CONCEPTES PREVIS	11
3. L'APICULTURA A BARCELONA	13
4. LA REGULACIÓ DE L'APICULTURA	16
Opció A. Modificació del PGM i de l'OMAlIA, més mesures de bioseguretat.	16
Opció B. Mesures de bioseguretat (Informe Districte/Ajuntament) i obtenció del codi REGA (DARPA)	19
Opció C. Collserola: mesures de bioseguretat (Informe Districte/Ajuntament) i obtenció del codi REGA (DARPA)	20
V. PASTURATGE	20
1. ANTECEDENTS	20
2. CONCEPTES PREVIS	22
3. PASTURATGE PER A LA PREVENCIÓ D'INCENDIS	23
VI. RECOL·LECCIÓ	25
1. ASPECTES PREVIS	26
2. RÈGIM JURÍDIC APLICABLE	26
a) Ordenança de Medi ambient	26
b) Ordenança d'ús de les vies i dels espais públics de Barcelona	27
c) Ordenança de mesures per fomentar i garantir la convivència ciutadana a l'espai públic de Barcelona	28
d) Conclusió	28
VII. CONCLUSIONS GENERALS	28
ANNEX	31

I. OBJECTE

El Comissionat d'Ecologia Urbana, amb el suport del Comissionat d'Economia Social i Desenvolupament Local i Consum, ha impulsat políticament l'Estratègia d'Agricultura Urbana a la Ciutat de Barcelona, 2019-2030 (en endavant, EAU). Aquesta Estratègia l'acull i l'elabora, la dirigeix i la coordina la Direcció d'Espais Verds i Biodiversitat, Ecologia Urbana, de l'Ajuntament de Barcelona.

Aquest instrument té com a missió "*promoure l'agroecologia i la sobirania alimentària apropant la ciutadania als horts urbans i donant suport a les iniciatives ciutadanes d'agricultura urbana, per contribuir a una ciutat més sana, justa i sostenible*"¹. Es desenvolupa amb l'objectiu de consolidar d'altres plans i programes anteriors que configuren el seu marc de referència.

En el procés de participació per a la redacció de l'EAU, 2019-2030, es detecten alguns esculls de caire jurídic que cal analitzar. Aquest és l'objecte d'aquest informe. Concretament, se'ns demana l'anàlisi dels següents aspectes:

- Seguretat jurídica dels horts urbans en sòl públic i comercialització de productes frescos produïts als horts urbans, públics i privats.
- Apicultura urbana.
- Activitat de pastura (cabres i ovelles) a la zona de Collserola com a mesura de prevenció contra incendis.
- Recol·lecció d'arbres fruiters.

4

Per tal de facilitar-ne el seu ús, aquest informe s'ha dividit en dos: (I) dedicat als Horts urbans i a la seva possible activitat agrícola i (II) un segon relatiu a l'activitat apícola, el pasturatge i la recol·lecció i que és el que conforma el present informe.

Cal afegir que per a l'elaboració d'aquest informe s'ha comptat amb la participació i col·laboració de les persones que consten a l'Annex.

II. ANTECEDENTS

L'EAU s'inscriu entre les diverses iniciatives dutes a terme per l'Ajuntament de Barcelona amb la intenció de millorar la qualitat de vida a la ciutat, mitjançant l'increment de la infraestructura verda existent.

En aquest sentit, l'any 2013 es va impulsar el **Pla del verd i de la biodiversitat 2020**, que reconeix la contribució dels horts de la ciutat a la biodiversitat, i per això preveu "*impulsar*

¹ EAU, pàg. 35

l'agricultura ecològica en espais urbans i periurbans" (acció 4.8) i *"dissenyar un programa d'horts i jardins compartits de gestió comunitària"* (acció 9.7).

A més el **Pla d'Acció Municipal 2016-2019** (acció 3.2.8) preveu *"Estendre la pràctica de l'horticultura i augmentar la producció d'aliments ecològics i de proximitat en espais públics i privats, emprant, en cada cas el model de gestió adequat, impulsant i donant suport als models de gestió comunitària, i amb la intenció d'obtenir els màxims serveis socials i ambientals"*.

L'any 2017, l'Ajuntament de Barcelona va impulsar la **Mesura de govern: programa d'impuls de la infraestructura verda urbana**. Entre les *"mesures per incrementar i millorar la infraestructura verda de Barcelona"*, es concreten, com a línia 3 d'actuació², els següents objectius:

- *Acció 3.1: Impulsar la corresponsabilitat de la ciutadania en la conservació i l'increment de la infraestructura verda als parcs, jardins i altres zones verdes de la ciutat.*
- *Acció 3.2. Impulsar la custòdia urbana en l'ampliació la conservació de la infraestructura verda de la mà de les organitzacions socials i comunitàries de la ciutat.*
- *Acció 3.3. Impulsar l'agricultura ecològica en espais i solars urbans i periurbans.*
- *Acció 3.4. Fomentar el verd privat mitjançant la promoció d'horts, i de balcons, terrasses, terrats, cobertes, murs i patis enjardinats.*
- *Acció 3.5. Fomentar l'obertura d'espais verds no municipals per a ús públic.*

5

En coherència amb aquesta línia de treball i amb la intenció de *"continuar avançant en l'impuls als horts urbans"* a la ciutat de Barcelona, l'Ajuntament ha redactat l'EAU, on marca els següents objectius generals³:

- *Incrementar la superfície cultivada de la ciutat per millorar la qualitat de l'espai urbà.*
- *Assolir un model agrícola ecològic que potencii la biodiversitat.*
- *Potenciar l'agroecologia per incidir sobre el model agroalimentari i de consum.*
- *Maximitzar els beneficis socials, terapèutics i emocionals de l'agricultura urbana, impulsant la implicació ciutadana, l'increment de la població activa, la gestió comunitària i el treball en xarxa.*
- *Promoure un model de governança compartida i establir els mecanismes municipals per a donar suport a l'agricultura urbana.*

El mateix Ajuntament reconeix a l'EAU que, per assolir el primer dels objectius detallats, prèviament *"caldrà impulsar els canvis normatius necessaris per permetre i regular la recol·lecció de plantes i fruits en espais públics, l'activitat ramadera com l'apicultura o la pastura per la prevenció d'incendis, la comercialització dels productes agraris de la ciutat, així com*

² Mesura de Govern: programa d'impuls de la infraestructura verda urbana. ("corresponsabilitat en la cura de la natura urbana"), pàg. 57-66

³ EAU, pàg. 35

*assegurar la continuïtat dels diferents projectes d'agricultura urbana al sòl o en coberta, i la creació i foment de mercats de proximitat on vendre els productes produïts a Barcelona*⁴.

Els canvis normatius que s'esmenten fan referència a la normativa actual que impossibilita el desenvolupament volgut pel consistori. Es tracta dels següents aspectes:

-La ciutat de Barcelona està subjecta a una normativa urbanística que tanca les portes a la pràctica de l'activitat agrària, atès que no existeix sòl al casc urbà que reuneixi els requisits necessaris (no existència de sòl no urbanitzable, rústic protegit de valor agrícola, clau 24). Atès que l'activitat apícola, la recol·lecció i el pasturatge són activitats agràries (agrícoles o ramaderes), el seu desenvolupament a la ciutat de Barcelona no és possible, segons la normativa actual.

-L'Ordenança municipal d'activitats i d'intervenció integral de l'Administració ambiental de Barcelona (OMAIIA), no permet, entre d'altres activitats, l'exercici de l'activitat ramadera, "d'acord amb allò que disposen al respecte el Pla General Metropolità i l'Ordenança General del Medi Ambient Urbà" (article 8).

-Com a conseqüència d'aquesta prohibició establerta a l'OMAIIA, en data 4 de setembre de 2014, l'Ajuntament de Barcelona va emetre l'informe "anàlisi sobre la possibilitat de legalitzar l'activitat d'explotacions apícoles a Barcelona", en virtut del qual es justificava la prohibició de l'activitat d'explotació apícola a la ciutat.

-Davant la voluntat d'introduir el pasturatge a la ciutat de Barcelona, trobem l'Ordenança sobre la protecció, tinença i venda d'animals (OPTVA), aprovada pel Consell Plenari de 22 de desembre de 2003, l'article 13 de la qual estableix:

Activitats que no es poden exercir a Barcelona

1. Dins del terme municipal de Barcelona, es prohibeix el manteniment de bovins i d'altra classe de bestiar destinat a la producció làctia (vaqueries) i d'animals per al consum.

-Per últim, l'Ordenança general del medi ambient de Barcelona (OMA), de 25 de febrer de 2011, podria suposar un escull a la voluntat del Consistori de possibilitar la recol·lecció d'arbres fruiters, atès que es prohibeixen, entre d'altres, les següents activitats (article 73.3):

Art. 73.3.a) Tota manipulació de les plantes existents.

Art. 73.3.b) Talar, esporgar, sacsejar o partir arbres i arbustos, gravar o marcar les seves escorces, clavar puntes, lligar-hi escales, eines, bastides, ciclomotors, bicicletes, cartells o qualsevol altre element.

Art. 73.3.e) Pujar als arbres.

⁴ EAU, pàg. 40

Art. 73.3.f) Tallar flors, branques, fruits, llavors i arrels.

Art. 73.3.g) Realitzar sense autorització de l'òrgan municipal competent tasques de plantació o altres treballs de jardineria.

En conseqüència, i ja que la realitat normativa de Barcelona és l'expressada prèviament, a continuació es realitza un estudi de les possibilitats que existeixen i dels canvis que s'haurien de promoure, a fi i efecte d'assolir els objectius de l'EAU.

III. ASPECTES URBANÍSTICS COMUNS

Per "activitat agrària" s'entén principalment el "*conjunt de treballs que es requereixen per a l'obtenció de productes agrícoles, ramaders i forestals (...)*"⁵. Aquest tipus d'activitat s'esdevé generalment en sòl classificat com a no urbanitzable⁶, és a dir, "*aquell que, d'acord amb el planejament territorial i la legislació sectorial, hagi de ser sotmès a un règim d'especial protecció que sigui incompatible amb la seva transformació per motius naturals, agraris, paisatgístics, forestals, o d'un altre tipus, o bé els terrenys que el planejament municipal consideri necessari classificar com a sòl no urbanitzable per inadequació al desenvolupament urbà, i la reserva per a sistemes generals no inclosos en cap altre classe de sòl*"⁷.

7

L'eina urbanística per classificar tot el sòl del territori corresponent, en funció del seu desenvolupament urbanístic, en sòl urbà, no urbanitzable i urbanitzable són als Plans d'ordenació urbanística municipal (POUM). En el cas de Barcelona, a falta de POUM, és necessari adreçar-se al Pla General Metropolità (PGM) i al planejament derivat.

En atenció a aquesta normativa, ens trobem davant dues realitats diferents a la ciutat de Barcelona: per un costat, la situació urbanística que afecta al casc urbà de la ciutat i, per l'altre, l'existència d'una normativa específica aplicable al Parc Natural de Collserola, actualment en fase de revisió a la vista del nou PEPNat.

1. EL CASC URBÀ DE BARCELONA

Segons el planejament urbanístic actual, **a la ciutat de Barcelona no existeix sòl no urbanitzable qualificat com a rústic protegit de valor agrícola⁸ (clau 24)**, requisit

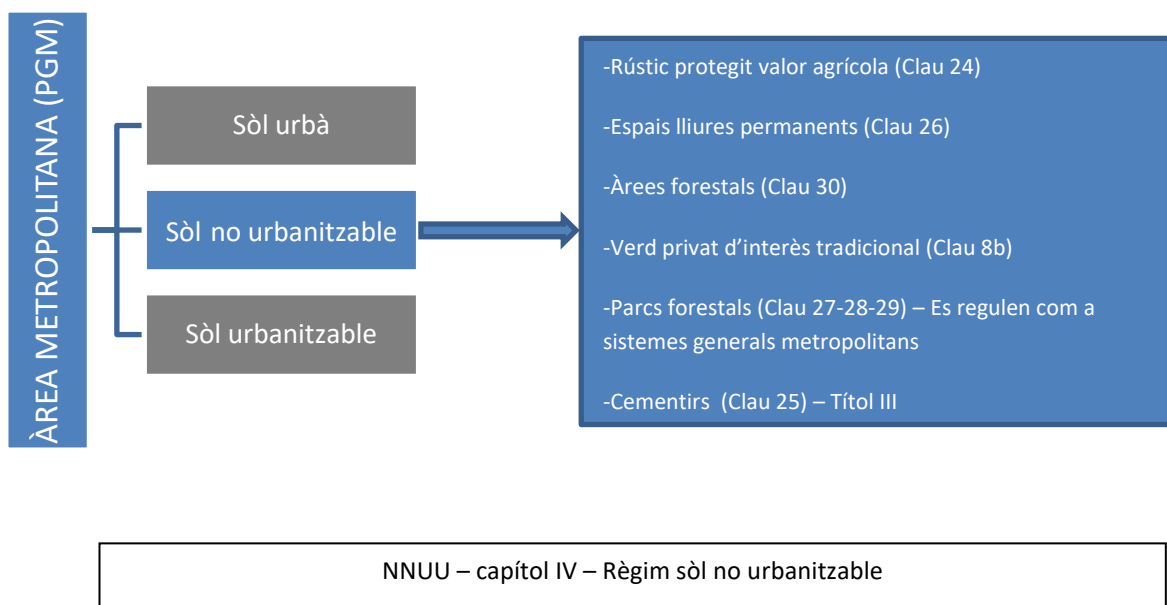
⁵ Art. 3 B- Decret 44/2012, de 24 d'abril, pel qual es crea el Sistema Integrat de Dades d'Explotacions Agràries de Catalunya.

⁶ Fundació Món Rural pàg. 1: Residualment, existeixen algunes explotacions encara presents dins de petits nuclis rurals i també existeixen activitats agroalimentàries que s'ubiquen en sòl urbà industrial.

⁷ Dret Urbanístic (manual de consulta). Diputació de Barcelona. 2008.

⁸ NNUU, art. 151: Definició: *el sòl no urbanitzable que per la seva destinació agrícola o per la seva situació, hagi de preservar-se del procés d'incorporació a àrees urbanes.*

aparentment indispensable per desenvolupar l'activitat agrària i, en conseqüència, fer possible els objectius establerts a l'Estratègia d'Agricultura Urbana.

En conseqüència, i com a pas previ per possibilitar la pràctica de l'activitat agrària a Barcelona, seria necessari bé protegir determinats espais mitjançant Plans Especials d'Ordenació, bé emprendre modificacions a l'àmbit de la normativa urbanística que regeix a la ciutat, incloent les modificacions oportunes del PGM – PDU (pla director urbanístic de l'àrea metropolitana de Barcelona), que es plantejaran durant aquest estudi.

8

2. EL PARC NATURAL DE LA SERRA DE COLLSEROLA

En data 1 d'octubre de 1987, el Consell Metropolità va aprovar definitivament el Pla Especial del Parc de Collserola (PEPCo), és a dir, un "*Pla Especial d'Ordenació, desenvolupador de les Normes Urbanístiques del PGM (art. 208) i alhora la Protecció del Medi Natural, segons l'article 5 de la Llei 12/1985 d'Espais Naturals de Catalunya i articles 19/21/22 de la Llei sobre règim del sòl i ordenació urbana*"⁹. A la Secció segona de les Normes Urbanístiques d'aquest Pla s'estableixen les disposicions comuns a les zones segons la seva naturalitat i el seu ús i als elements construïts i, en virtut dels articles 27 i 29, s'obre la porta a la pràctica de la pastura, la ramaderia en forma establada i l'agricultura.

En data 1 d'octubre de 2014 es va signar un Conveni interadministratiu entre la Generalitat de Catalunya –mitjançant el Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi

⁹ Memòria PEPCo

Natural i el Departament de Territori i Sostenibilitat–, l'Àrea Metropolitana de Barcelona (en endavant, AMB), i el Consorci del Parc Natural de la Serra de Collserola. Posteriorment, en data 3 de novembre de 2016 es va signar una addenda al Conveni per a la incorporació de la Diputació de Barcelona i la reestructuració de la governança del Pla.

En virtut d'aquest Conveni, s'està redactant el Pla especial de protecció del medi natural i del paisatge del Parc Natural de la Serra de Collserola, en endavant PEPNat, l'Avanç del qual va ser aprovat pel Consell Metropolità en data 27 de gener de 2015 i el document d'aprovació inicial en data 24 de juliol de 2018¹⁰ i, paral·lelament s'està redactant i tramitant la Modificació del PGM en l'àmbit del Parc Natural de la Serra de Collserola (en endavant, MPGM o Modificació).

L'aprovació definitiva del nou Pla especial comportarà la derogació del PEPCo vigent i, en conseqüència, és un document important a tenir en compte i que, a més, coincideix amb els objectius i interessos manifestats per l'Ajuntament en l'EAU. D'especial interès és el seu article 39, on es regula l'activitat ramadera, prioritzant "*la pastura com a eina de prevenció d'incendis forestals i de gestió d'hàbitats*", i establint unes àrees prioritàries de pastura, així com es regula i protegeix l'explotació apícola.

En conclusió, es podria avançar que els objectius establerts a l'EAU, des d'un punt urbanístic no són viables a l'actualitat al casc urbà de Barcelona, però sí ho són al Parc Natural de la Serra de Collserola, en virtut del PEPCo i del PEPNat, sempre tenint en compte que s'haurà d'obtenir la supervisió i beneplàcit de l'Òrgan Gestor del Parc.

¹⁰ Document del PEPNat per a l'aprovació provisional – Abril 2019.

IV. ACTIVITAT APÍCOLA

1. ANTECEDENTS

La protecció dels pol·linitzadors, en general, i de les abelles, en particular, és part de la política duta a terme pels països integrants de la Unió Europea, recolzada per les mesures i estudis de la Comissió Europea en aquest àmbit. La importància dels pol·linitzadors per al manteniment de l'equilibri ecològic ha portat a adoptar diferents mesures per a la seva protecció i a realitzar estudis sobre la seva mortalitat i vigilància, a instància de l'*European Food Safety Agency* (EFSA), entre els que destaca l'*European Red list of bees*, on es classifiquen les abelles i s'estudia la situació i amenaces que les afecten¹¹.

En el mateix sentit, el Ministerio para la Transición Ecológica de l'Estat Espanyol està redactant el *Borrador de Plan de Acción Nacional para la Conservación de los Polinizadores*¹², on es contempla la "*Conveniència i possibilitat d'habilitar espais per a la presència de pol·linitzadors en àrees urbanes i periurbanes*" i, a Catalunya s'estan portant a terme diferents actuacions per protegir els pol·linitzadors i, en concret, l'abella de la mel (*Apis mellifera*).

10

L'any 2003, i en base a l'article 29 de la Llei 4/1989, de 27 de març, de conservació dels espais naturals i de la flora i fauna salvatges, es va aprovar el Decret 110/2003, de 15 d'abril, en virtut del qual l'abella de la mel a Catalunya va ser declarada espècie d'interès especial atès la seva vinculació "*a una activitat econòmica arrelada al país i, també com a eina cabdal en el manteniment de la biodiversitat a Catalunya, que es troba, en molts casos amenaçada per la introducció de nous tipus o espècies d'abelles*"¹³.

En aquesta línia, l'EAU aspira a possibilitar la pràctica de l'activitat d'apicultura a la ciutat de Barcelona, però es troba davant la literalitat de la normativa vigent, que prohibeix la pràctica de la ramaderia a la ciutat. En concret, l'OMAIIA, "*d'acord amb allò que disposen al respecte el Pla General Metropolità i l'Ordenança General del Medi Ambient Urbà*", prohibeix les activitats ramaderes, entre d'altres, al seu article 8. Aquesta prohibició, i respecte a l'activitat apícola, es veu ratificada per l'**Informe de l'Ajuntament de Barcelona (AIN-2014/1210)**, de data 4 de setembre de 2014, denominat "*Anàlisi sobre la possibilitat de legalitzar l'activitat d'explotacions apícoles a Barcelona*".

A continuació es detallen aquests esculls jurídics, així com les possibles solucions que existeixen i, prèviament, es detallaran una sèrie de conceptes que són útils per a la comprensió de la temàtica tractada.

¹¹ <https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/redlist/bees/introduction.htm>

¹² versió de 18 de gener de 2019

¹³ Decret 110/2003, de 15 d'abril, pel qual es declara espècie d'interès especial l'abella de la mel a Catalunya.

2. CONCEPTES PREVIS

Abella solitària: Himenòpters que fan tasques pol·linitzadores, però que no viuen en ruscs formant colònies ni tenen l'organització social de l'abella de la mel (*Apis mellifera*) o del borinot.¹⁴

Abellar, colmenar: *Conjunto de colmenas, pertenecientes a uno o varios titulares y que se encuentren en un mismo asentamiento.*¹⁵

Apicultura: Cria d'abelles per a aprofitar-ne els productes, especialment la mel i la cera¹⁶ i que és fonamental per al desenvolupament rural, l'equilibri ecològic i constitueix la base per a la conservació i la diversitat de les plantes que depenen de la pol·linització¹⁷.

Animal domèstic: El que pertany a espècies que habitualment es crien, es reproduïxen i conviuen amb persones i que no pertanyen a la fauna salvatge. També tenen aquesta consideració els animals que es crien per a la producció de carn, de pell o d'algun altre producte útil per a l'ésser humà, els animals de càrrega i els que treballen en l'agricultura.¹⁸

Animal del producció: Els animals de reproducció o engreix, inclosos els animals de pelleteria, mantinguts, engreixats o criats per a la producció d'aliments o productes d'origen animal per a qualsevol ús industrial o altra finalitat.¹⁹

Apiari: Indret on són situats els ruscos per a l'explotació de les abelles.²⁰

Eixam, enjambre: *Es la colonia de abejas productoras de miel (Apis mellifera).*²¹

Eixamenada, del verb **eixamenar:** Fer formar un eixam a les abelles; o formar, les abelles, un eixam.²²

Rusc, colmenar: *Es el conjunto formado por un enjambre, el recipiente que lo contiene y los elementos propios necesarios para su supervivencia.*²³

Activitat agrària. "Als efectes de l'aplicació de la política agrària, s'entén per activitat agrària: el conjunt de treballs que es requereixen per a l'obtenció de productes agrícoles, ramaders i forestals. Així mateix, es considera com a activitat agrària la venda directa per part de

¹⁴ Bones Pràctiques de Jardineria 2016, pàg. 120.

¹⁵ Reial Decret 209/2002 ("colmenar").

¹⁶ <https://dlc.iec.cat/results.asp?txtEntrada=apicultura&operEntrada=0>

¹⁷ Reial Decret 209/2002.

¹⁸ Art. 3 del Decret legislatiu 2/2008, de 15 d'abril, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei de Protecció dels animals.

¹⁹ Art. 3 del Decret 30/2014.

²⁰ <https://dlc.iec.cat/results.asp>

²¹ Art. 2 del Reial Decret 209/2009 ("enjambre").

²² <http://www.diccionari.cat/lexicx.jsp?GECART=0048530>

²³ Art. 2 Reial Decret 209/2002.

l'agricultor/a de la producció pròpia sense transformació, o la primera transformació d'aquests, sempre que el producte final estigui inclòs a l'annex I de l'article 38 del Tractat de funcionament de la Unió Europea, dins dels elements que integrin l'explotació, en mercats municipals o en llocs que no siguin establiments comercials permanents, considerant-se també activitat agrària la que implica la gestió o la direcció i gerència de l'explotació".²⁴

L'activitat agrària (fora d'algunes explotacions encara presents dins de petits nuclis rurals i aquelles activitats agroalimentàries que s'ubiquen en sòl urbà industrial) s'esdevé en el sòl que l'urbanisme classifica com a sòl no urbanitzable.²⁵

Comercialització: *La posesión, tenencia, almacenaje o depósito de productos agroalimentarios y de materias y elementos para la producción y la distribución con el objetivo de venderlos, de ofrecerlos a la venta o de someterlos a cualquier otra forma de transferencia o cesión, gratuita o no".²⁶*

Explotació agrària: *"és el conjunt de béns i drets organitzats **empresarialment** pel seu titular, en l'exercici de l'activitat agrària, primordialment amb fins de mercat, els quals constitueixen una unitat de gestió tecnicoeconòmica".²⁷*

També és "*(...) eina bàsica del desenvolupament econòmic en el món rural i de l'equilibri territorial*"²⁸.

Explotació apícola: *Cualquier instalación, construcción o lugar en los que se tengan, críen, manejen o se expongan al público abejas productoras de miel ("Apis mellifera") cuyas colmenas se encuentren repartidas en uno o varios colmenares.*

Atenent al número de ruscos que la integrin, poden ser professionals (tenen 150 ruscos o més); no professionals (menys de 150 ruscos) o bé d'autoconsum (un màxim de 15 ruscos i productes destinats exclusivament al consum familiar) i poden ser de producció, de selecció i cria, de pol·linització o mixtes.²⁹

Explotació d'autoconsum: Aquella la producció de la qual s'utilitza per satisfer les necessitats de la persona titular de l'explotació i que no supera les unitats de bestiar (UB) que s'indiquen en els annexos per a cada espècie.³⁰

Explotació de producció i/o reproducció: L'explotació ramadera que manté i cria els animals primordialment amb finalitat lucrativa i de comercialització de les seves produccions.³¹

²⁴ Art 3. b Decret 44/2012, de 24 d'abril, pel qual es crea el Sistema Integrat de Dades d'Explotacions Agràries de Catalunya.

²⁵ Fundació Món Rural, Grup Treball Espais Agraris, 2015: *Espais Agraris. Definició i indicadors per a la seva caracterització*, pàg. 1.

²⁶ Ley 14/2003, de 13 de junio, de calidad agroalimentaria.

²⁷ Art 3. a Decret 44/2012, de 24 d'abril, pel qual es crea el Sistema Integrat de Dades d'Explotacions Agràries de Catalunya.

²⁸ Art. 3c Llei 18/2001, d'orientació agrària.

²⁹ Arts. 2 i 3 del Reial Decret 209/2002.

³⁰ Art. 3.g del Decret 40/2014

³¹ Art. 3 del Decret 40/2014

Explotació ramadera: El conjunt d'animals de producció, instal·lacions o construccions i altres béns i drets organitzats empresarialment pel seu titular per a la producció ramadera, primordialment amb finalitats de mercat, que constitueix en si mateix una unitat tecnicoeconòmica i epidemiològica caracteritzada per la utilització d'uns mateixos mitjans de producció, que està ubicada en una finca o conjunt de finques contigües, i que són totes elles explotades per un mateix titular.³²

Nucli zoològic: les agrupacions zoològiques per a l'exhibició d'animals, les instal·lacions per al manteniment d'animals de companyia, els establiments de venda i els centres de cria d'animals, els centres de recollida d'animals, el domicili dels particulars on es fan vendes o altres transaccions amb animals i els de característiques similars que es determinin per via reglamentària. En queden excloses les instal·lacions que allotgen animals que es crien per a la producció de carn, de pell o d'algun altre producte útil per a l'ésser humà, els animals de càrrega i els que treballen en l'agricultura.³³

Registre de l'explotació: Són els documents, manuals o informàtics, que han de portar les persones titulars de les explotacions en els quals incorporaran, de forma permanentment actualitzada, el cens, els moviments d'animals, l'alimentació, la medicació i les actuacions i incidències sanitàries que es produeixin en l'explotació ramadera, així com les que pugui establir la normativa específica aplicable a cada espècie.³⁴

13

Unitat de bestiar (UB): És una unitat de mesura per determinar la càrrega ramadera d'una explotació. Les equivalències d'unitats de bestiar s'estableixen a l'annex 2 del present Decret. Aquestes equivalències s'han establert a partir dels valors de nitrogen aportat per les dejeccions ramaderes per plaça i any establerts a la normativa vigent de contaminació per nitrats que procedeixen de fonts agràries i de gestió de les dejeccions ramaderes.³⁵

3. L'APICULTURA A BARCELONA.

L'article 8 de l'OMAIIA impossibilita la pràctica de les activitats ramaderes a la ciutat de Barcelona i, en base a aquesta prohibició, el Serveis Jurídics de l'Ajuntament de Barcelona van emetre un informe en data 4 de setembre de 2014 (AIN-2014/1210).

La motivació d'aquest article 8 de l'OMAIIA s'ha de buscar en "*allò que disposen al respecte el Pla General Metropolità i l'Ordenança General del Medi Ambient Urbà*"³⁶. En concret, aquest precepte estableix:

³² Art. 3 del Decret 40/2014

³³ Art. 3 del Decret legislatiu 2/2008, de 15 d'abril, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei de Protecció dels animals.

³⁴ Art. 3.I del Decret 40/2014.

³⁵ Art. 3.m del Decret 40/2014.

³⁶ Primer incís de l'article 8 de l'OMAIIA.

Article 8. Activitats que no es poden exercir a Barcelona

D'acord amb allò que disposen al respecte el Pla General Metropolità i l'Ordenança General de Medi Ambient Urbà, està prohibit en tot el terme municipal de Barcelona l'exercici de les activitats següents:

a) Activitats nuclears, incloses les de transport, així com les activitats radioactives qualificades com de primera categoria pel Reglament sobre instal·lacions nuclears i radioactives.

b) Activitats ramaderes.

c) Activitats extractives o mineres.

La referència al Pla General Metropolità ve determinada per la inexistència de sòl qualificat com agrari a la ciutat de Barcelona. Així, l'apicultura, en la seva condició d'activitat ramadera i, en conseqüència, activitat agrària³⁷, no té cabuda al casc urbà de Barcelona, des del punt de vista de la legislació urbanística actual, però sí seria possible al Parc Natural de Collserola en virtut de la seva normativa específica, tal i com s'ha exposat a l'apartat III.2 d'aquest informe.

Al seu torn, la referència de l'article 8 de l'OMAIIA a l'OMA respon a què aquesta conté al seu article 33-3 idèntica prohibició que la establerta a la lletra *a* de l'article 8 de l'OMAIIA³⁸. En canvi, l'OMA no fa cap referència a les activitats ramaderes.

En qualsevol cas, les activitats ramaderes suposen un factor negatiu pel medi ambient, com a conseqüència de les dejeccions dels animals, essencialment. Aquest supòsit, evidentment, no inclouria l'apicultura que, en aquest sentit, només comporta beneficis, atesa la seva importància per a l'equilibri ambiental, sempre i quan es controli que el número de ruscs a la ciutat no posi en perill altres espècies pol·linitzadores.

En aquesta línia, el *Borrador de Plan de Acción Nacional para la Conservación de los Polinizadores*³⁹ exposa:

"Altas densidades de colmenas pueden afectar a la disponibilidad de polen y néctar a escala local, generando problemas de conservación sobre otras especies de flora y fauna silvestres. (...) La legislación de ámbito nacional no determina límites a la carga ganadera apícola, si bien algunos desarrollos normativos autonómicos han establecido distancias mínimas a partir del límite fijado en la primera, relativa al número de colmenas mínimo para poder establecer distancias entre asentamientos. La disposición

³⁷ Art. 3.b del Decret 44/2012, de 24 d'abril, pel qual es crea el Sistema Integrat de Dades d'Explotacions Agràries de Catalunya: Activitat agrària: *El conjunt de treballs que es requereixen per a l'obtenció de productes agrícoles, ramaders i forestals. Així mateix, es considera com a activitat agrària la venda directa per part de l'agricultor/a de la producció pròpia sense transformació, o la primera transformació d'aquests, sempre que el producte final estigui inclòs a l'annex I de l'article 38 del Tractat de funcionament de la Unió Europea, dins dels elements que integrin l'explotació, en mercats municipals o en llocs que no siguin establiments comercials permanents, considerant-se també activitat agrària la que implica la gestió o la direcció i gerència de l'explotació.*

³⁸ Art. 8a OMAIIA: *Activitats nuclears, incloses les de transport, així com les activitats radioactives qualificades com de primera categoria pel Reglament sobre instal·lacions nuclears i radioactives.*

³⁹ Versió de 18 de gener de 2019, pàg. 34.

de criterios para el establecimiento de niveles indicativos de carga ganadera apícola máxima compatible con la conservación de las comunidades naturales de polinizadores en ambientes naturales y seminaturales permitiría una mejor compatibilización del desarrollo de la actividad apícola con la conservación de los polinizadores y de la flora silvestre, contribuyendo al mismo tiempo al mejor aprovechamiento de los recursos y, por tanto, al incremento de la productividad del sector.”

En relació amb aquests aspectes, el Reial Decret 209/2002, de 22 de febrer de 2002 relatiu a les “Normas de ordenación de las explotaciones apícolas”, estableix al seu article 8.3 que “*Para el establecimiento de distancias mínimas entre asentamientos apícolas, no se considerarán los asentamientos de menos de 26 colmenas como referencia para determinar distancias mínimas entre asentamientos*”. Així mateix, a Catalunya aquest tema ha estat regulat mitjançant el Decret 40/2014, de 25 de març, d'ordenació de les explotacions ramaderes. En tot cas, seguint les pautes marcades per altres ciutats europees com, per exemple, París, es podria establir una limitació al número de ruscs a instal·lar a la ciutat.

D'una altra banda, i des del punt de vista de la protecció dels animals, es podria plantejar que l'Ordenança sobre la protecció, tinença i venda d'animals, de 25 de juliol de 2014 (OPTVA), prohibeix determinades activitats ramaderes al seu article 13:

Activitats que no es poden exercir a Barcelona

1. Dins del terme municipal de Barcelona, es prohibeix el manteniment de bovins i d'altra classe de bestiar destinat a la producció làctia (vaqueries) i d'animals per al consum.

Una atenta lectura d'aquest article, però, deixa de manifest que la tinença d'abelles no està directament prohibida i, *a contrario sensu* es pot entendre permesa.

Per últim, s'ha de tenir en compte que l'article 3 del Decret legislatiu 2/2008, de 15 d'abril, pel qual s'aprova el Text Refós de la Llei de Protecció dels animals, defineix “animal domèstic” com aquell “*que pertany a espècies que habitualment es crien, es reproduïxen i conviuen amb persones i que no pertanyen a la fauna salvatge. També tenen aquesta consideració els animals que es **crien per a la producció de carn, de pell o d'algun altre producte útil per a l'ésser humà**, els animals de càrrega i els que treballen en l'agricultura*”. En aquest sentit, l'abella mel·lífera es considera un animal domèstic en atenció a la seva funció productora de mel, encara que sigui una espècie protegida que pertany a la fauna salvatge⁴⁰. En conseqüència, la

⁴⁰ Decret 110/2003, de 15 d'abril, pel qual es declara espècie d'interès especial l'abella de la mel a Catalunya, en base a l'art. 29 de la Llei 4/1989, de 27 de març, de conservació dels espais naturals i de la flora i fauna salvatges, que crea la figura d'espècies "d'interès especial" per aquelles que mereixen una atenció particular en funció del seu valor científic, ecològic, cultural o de singularitat, figura que escau en aquest cas.

instal·lació de ruscós a determinats espais públics, podria veure's afectada (segons una lectura molt estricta), per l'article 16.b de l'OPTVA, que estableix:

És prohibida l'entrada d'animals domèstics als establiments de concurrència pública recreatius, llevat dels animals emprats en els establiments esportius (hipòdroms o similars) i zoològics.

Aquesta visió, però, podria quedar anul·lada si es té en compte el benefici per l'equilibri del medi ambient, així com el fet que el benestar dels animals i dels éssers humans es pot assegurar amb un increment de les mesures de bioseguretat.

Finalment, cal advertir que es parteix de la consideració que els abellars no són nucli zoològic, d'acord amb la legislació vigent i la interpretació feta per la Direcció General de Polítiques Ambientals i Medi Natural del Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya, atès que els insectes i, per tant, tampoc les abelles no són susceptibles de ser classificats com a tals.

4. LA REGULACIÓ DE L'APICULTURA.

16

Opció A. Modificació del PGM i de l'OMAIIA, més mesures de bioseguretat.

Des d'un punt de vista estrictament normatiu, caldria una modificació del PGM, així com una modificació de l'OMAIIA (que exclou l'apicultura de la prohibició reflectida a l'article 8), per aconseguir una regularització segura d'aquesta activitat. Així mateix, atès que l'annex III de l'OMAIIA ("Activitats sotmeses a llicència municipal d'obertura d'establiment o a règim de comunicació prèvia") no contempla les activitats ramaderes, seria desitjable incloure un nou epígraf que reconegués l'activitat apícola. En aquest sentit, l'Ajuntament de Barcelona va realitzar un esborrany d'aquesta possible modificació que es considera adequat, excepte per l'exclusió dels fins comercials que ve determinada pel PGM actual. Es transcriu a continuació, atès la seva coincidència, en línies generals, amb aquesta part de l'estudi:

DISPOSICIÓ FINAL SEGONA. MODIFICACIÓ DE L'ORDENANÇA MUNICIPAL D'ACTIVITATS I INTERVENCIÓ INTEGRAL DE L'ADMINISTRACIÓ AMBIENTAL DE BARCELONA.

- 1. Es modifica l'apartat b de l'article 8 de l'Ordenança Municipal d'Activitats i Intervenció Integral de l'Administració Ambiental de Barcelona que tindrà el següent text:*

"D'acord amb allò que disposen al respecte el Pla General Metropolità i l'ordenança General de Medi Ambient Urbà, està prohibit en tot el terme municipal de Barcelona l'exercici de les activitats següents:

- a) *Activitats nuclears, incloses les de transport , així com les activitats radioactives qualificades com de primera categoria pel Reglament sobre instal·lacions nuclears i radioactives*
 - b) *Activitats ramaderes, **amb l'excepció de l'activitat d'apicultura urbana** que no tingui fins comercials com pot ser l'apicultura amb fins socials, amb fins pedagògics o aquella destinada a l'autoconsum sempre i quan es respectin les distàncies fixades pel Decret 40/2014 de 25 de març d'ordenació de les explotacions ramaderes.*
 - c) *Activitats extractives o mineres.*
2. *De conformitat amb la modificació de l'apartat anterior, s'afegeix un epígraf a l'Annex III.3 sobre activitats innòcues sotmeses a comunicació prèvia que es titularà "Altres activitats" i que comprendrà l'activitat d'apicultura urbana que no tingui fins comercials com pot ser l'apicultura amb fins socials, , amb fins pedagògics o aquella destinada a l'autoconsum sempre i quan es respectin les distàncies fixades pel Decret 40/2014 de 25 de març d'ordenació de les explotacions ramaderes.*

En cas de tramitar les modificacions prèviament esmentades, la legalització de l'activitat de l'apicultura hauria de complir amb les condicions d'instal·lació i distàncies establertes al Decret 40/2014, de 25 de març, d'ordenació de les explotacions ramaderes que, al seu annex 8 (*Ordenació de subexplotacions apícoles*), estableix:

C. Condicions d'ubicació

- a) Les explotacions apícoles que sol·licitin autorització o, si s'escau hagin de comunicar la seva activitat, amb posterioritat a l'entrada en vigor d'aquest Decret, han de respectar una distància de 100 metres a altres explotacions ramaderes, independentment que siguin apícoles o no i entre assentaments apícoles. Així mateix, les distàncies mínimes a respectar són les següents:*
- *400 metres a establiments col·lectius de caràcter públic i a nuclis de població.*
 - *200 metres a carreteres nacionals. Aquesta distància es pot reduir el 50% en cas que les arnes estiguin en pendent i a una alçada o desnivell superior de dos metres amb l'horitzontal de la carretera.*
 - *50 metres a carreteres comarcals. Aquesta distància es pot reduir el 50% en cas que les arnes estiguin en pendent i a una alçada o desnivell superior a dos metres amb l'horitzontal de la carretera.*
 - *25 metres a camins veïnals. Aquesta distància es pot reduir el 50% en cas de que les arnes estiguin en pendent i a una alçada o desnivell superior de dos metres amb l'horitzontal de la carretera.*
 - *A les pistes forestals les arnes s'han instal·lar a les vores sense que obstrueixin el pas.*

b) Aquestes distàncies també s'han d'aplicar als assentaments apícoles quan realitzin transhumància.

c) Les distàncies establertes anteriorment, poden reduir-se fins a un màxim del 75%, sempre que les arnes disposin d'una tanca d'almenys dos metres d'alçada a la banda situada cap a la carretera, camí, o establiment. La tanca pot ser de qualsevol material que obligui les abelles a iniciar el vol per sobre dels dos metres d'alçada.

Així mateix, i sempre que es reforcin les mesures de bioseguretat, aquestes distàncies es podran reduir:

*Art. 5.4.g) Les explotacions apícoles que vulguin reduir **distància a nucli urbà**⁴¹ sempre que l'ajuntament autoritzi aquesta reducció.*

Aquesta reducció en les distàncies està en sintonia amb les línies marcades per altres ciutats arreu del món que consideren que són mesures pensades per a la seguretat de l'ésser humà que poden ser fàcilment substituïdes per determinades mesures de seguretat que modifiquin el recorregut del vol de les abelles. En aquest sentit, la ciutat de Paris estableix al seu *Arrêté préfectoral (Préfet Lépine) du 20 mai 1895*, una distància mínima de 5 metres entre els ruscos i les propietats veïnes o la via pública (article 1), així com la possibilitat de reduir aquesta distància a tres metres si el rusc es troba *envoltat d'una tanca o una paret obligant a les abelles a aixecar-se immediatament quan prenen vol* (article 2).

18

Per últim, l'article 2 del "Real Decreto 209/2002, de 22 de febrero, por el que se establecen normas de ordenación de las explotaciones apícolas" considera com "explotació apícola" "*cualquier instalación, construcción o lugar en los que se tengan, críen, manejen o se expongan al público abejas productoras de miel ("Apis mellifera") cuyas colmenas se encuentren repartidas en uno o varios colmenares*", independentment del número de ruscos⁴² i de la classificació zootècnica de l'explotació⁴³. En conseqüència, qualsevol propietari o titular de l'explotació l'haurà de registrar davant el DARPA i, en atenció al destí del producte (de forma similar a com s'ha exposat en l'apartat d'agricultura urbana), complir amb la legislació vigent en matèria de sanitat alimentària.

⁴¹ "Distància a nucli urbà" s'entén com distància a nucli habitat, al nucli de població, i no com distància a casc urbà.

⁴² Explotació apícola professional: té 150 ruscos o més.

Explotació apícola no professional: té menys de 150 ruscos.

Explotació apícola d'autoconsum: aquella que s'utilitza per a l'obtenció de productes dels abellars amb destí exclusiu al consum familiar. El número màxim de ruscos no podrà superar les 15.

⁴³ Decret 40/2013, annex 8. Classificació zootècnica de les explotacions apícoles

Per la seva orientació productiva les explotacions de producció-reproducció apícoles es classifiquen de la manera següent:

1. Explotacions de producció: són les dedicades a la producció de mel i altres productes apícoles.
2. De selecció i cria: són les dedicades principalment a la cria i la selecció de les abelles.
3. De pol·linització: són les dedicades principalment a la pol·linització de cultius agrícoles.
4. Mixtes: són aquelles que alternen amb importància similar més d'una de les activitats de les classificades anteriorment.
5. Altres: aquelles que no s'ajusten a cap de les classificacions anteriors

En aquest sentit, l'Ajuntament de Barcelona, com a propietari d'arnes procedents d'incidències a Barcelona, està obligat a inscriure's al Registre pertinent, tot i que no es tregui cap mena de profit de la mel produïda.

En el cas que qui gestioni les arnes en comercialitzi la mel, aquest haurà de procedir als tràmits corresponent en matèria de seguretat alimentària i, l'Ajuntament, com a titular, ho haurà de comunicar al DARPA.

Opció B. Mesures de bioseguretat (Informe Districte/Ajuntament) i obtenció del codi REGA (DARPA)

Una interpretació de la normativa existent que apel·li al seu esperit i al benefici per a l'equilibri ambiental que suposaria la regulació de l'apicultura a la ciutat, pot defensar que la prohibició establerta a l'article 8 de l'OMAlIA, en la seva referència a l'OMA, no afecta a l'activitat d'apicultura i que la no inclusió directa d'aquesta activitat a l'annex III permet una interpretació *a contrario sensu*: és a dir, del fet que no estigui expressament prohibida l'activitat possibilita que es pugui deduir que és una activitat permesa.

Així mateix, la no existència de sòl a la ciutat amb la qualificació adequada per a la pràctica d'aquesta activitat, en virtut del PGM, no és una circumstància a tenir en compte per part del DARPA durant el tràmit de legalització de l'activitat, atès que analitza els temes des d'un punt de vista d'ordenació zootècnica i de sanitat animal. Des del punt de vista d'aquest organisme, atès que les explotacions apícoles no estan sotmeses a la Llei 20/2009, d'intervenció ambiental, ni requereixen disposar d'un pla de dejeccions ramaderes, només seria necessari comunicar a l'Ajuntament la voluntat d'instal·lar aquestes arnes i les mesures de seguretat previstes i que l'Ajuntament o, més adequadament, els Districtes, emetessin un informe positiu respecte a la sol·licitud rebuda.

Aquest vistiplau de l'Ajuntament permet l'obtenció d'un codi REGA de control sanitari dels animals, mitjançant la presentació al DARPA del model de comunicació d'inscripció d'una explotació ramadera i de la memòria de la subexplotació ramadera apícola (o memòria simplificada, en cas de ser una explotació d'autoconsum o de no treure'n profit). Aquesta informació serà avaluada per l'òrgan competent que assignarà el codi REGA corresponent i, si escau, la marca oficial (Catalunya).

En aquests casos, atès que es volen reduir distàncies al casc urbà, en base a l'article 5.4.g del Decret 40/2014, la Comissió del Registre d'explotacions revisarà la documentació presentada i el vistiplau de l'Ajuntament o el Districte i emetrà informe favorable o desfavorable.

Per agilitzar aquesta via seria convenient, a la vista dels beneficis que comporta aquesta activitat i d'aquesta interpretació de la normativa, emetre un nou informe dels Serveis Jurídics de l'Ajuntament de Barcelona, que anul·li l'emès en data 4 de setembre de 2014, anomenat

“anàlisi sobre la possibilitat de legalitzar l’activitat d’explotacions apícoles a Barcelona”, en virtut del qual es ratificava la prohibició de l’activitat d’explotació apícola a la ciutat.

En tot cas, la legalització d’aquestes instal·lacions estaran sotmeses a la legislació en matèria sanitària, en atenció al tipus de d’explotació, és a dir, si són o no d’autoconsum.

Opció C. Collserola: mesures de bioseguretat (Informe Districte/Ajuntament) i obtenció del codi REGA (DARPA)

Una tercera via, aquesta d’aplicació més immediata, permetria regularitzar aquesta activitat exclusivament al Parc Natural de la Serra de Collserola que, com s’ha esmentat, gaudeix d’una normativa específica.

El PEPCo obria les portes a la pràctica de la ramaderia, però, de més interès als efectes d’aquest estudi, és el text del PEPNat, actualment en fase d’aprovació i que el seu article 39 regula els *Usos i activitats ramaderes*. L’apartat 8 d’aquest article estableix:

L’òrgan gestor ha de vetllar per garantir la producció dels productes relacionats amb les explotacions apícoles de forma tradicional, vinculada amb el territori i sota uns estàndards de qualitat ambiental d’un valor afegit, mantenint unes condicions zoosanitàries adequades i minimitzant l’impacte sobre la fauna i la flora del Parc. Per a garantir la biodiversitat s’estableix una distància mínima entre apiaris de 500 metres i la quantitat màxima de 25 ruscs en cada apiari. S’admeten les instal·lacions pròpies de l’activitat apícola.

20

En conseqüència, aquest àmbit territorial no està subjecte a les limitacions urbanístiques vinculades amb el PGM i, respecte a la resta d’esculls jurídics, de forma similar a l’exposat a l’apartat “opció b”, poden ser superats amb l’existència d’un informe dels Serveis Jurídics de l’Ajuntament de Barcelona que recolzi aquesta pràctica, en virtut d’una interpretació flexible de l’OMAIIA. Els requisits d’informe favorable de l’Ajuntament respecte a la instal·lació dels ruscos, així com la tramitació davant el DARPA del registre de l’explotació, i la subjecció a la normativa sanitària, seran d’obligat compliment en tots els casos.

V. PASTURATGE

1. ANTECEDENTS

La pràctica d’una silvicultura beneficiosa i adequada, recolzada per la Comissió Europea, principalment mitjançant la política agrícola comú (PAC)⁴⁴, regeix l’esperit de la Llei 6/1988, de

⁴⁴ https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/forestry/forestry-explained_ro?2nd-language=es

30 de març, forestal de Catalunya que assenyala com els seus objectius, entre d'altres, "Promoure una silvicultura adequada i les activitats de primera transformació dels productes del bosc fomentant la creació local d'ocupació, principalment en les comarques de muntanya i en les zones de vocació forestal, i millorar la rendibilitat de les masses boscoses" (article 1.2.c)) i "Millorar la gestió dels aprofitaments silvo-pastorals mitjançant accions d'assessorament, suport i tutela de l'administració forestal" (art. 1.2.d)).

La ciutat de Barcelona ha fet seus aquest paràmetres i busca una resposta adequada per aconseguir una gestió adient dels terrenys forestals i naturalitzats de Barcelona, així com per a la prevenció d'incendis. En aquest sentit, i d'acord amb les accions dutes a terme per altres ciutats arreu del món i amb diversos estudis que així ho indiquen⁴⁵, el Consistori considera el silvopastoralisme com una eina que podria ser adequada per assolir els seus objectius d'una manera sostenible.

Aquest assoliment, però, es veu impossibilitat per la prohibició de la pràctica ramadera a Barcelona vinculada a una interpretació restrictiva de l'article 8 de l'OMAlIA, atès que la referència d'aquesta norma a l'OMA podria interpretar-se com sustentada en la problemàtica de les dejeccions ramaderes.

Tampoc ho possibilita l'Ordenança sobre la protecció, tinença i venda d'animals (OPTVA), aprovada pel Consell Plenari de 25 de juliol de 2014 que, al seu article 13, estableix:

Activitats que no es poden exercir a Barcelona

1. Dins del terme municipal de Barcelona, es prohibeix el manteniment de bovins i d'altra classe de bestiar destinat a la producció làctia (vaqueries) i d'animals per al consum.

La utilització dels animals per a l'activitat del pasturatge podria, a la vegada, ser qüestionada en base a l'article 5.k del Decret legislatiu 2/2008, de 15 d'abril, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei de protecció dels animals. D'acord amb aquest precepte que estableix "Sotmetre'ls a (...) a les condicions higienicosanitàries ", caldrà que els titulars responsables li donin compliment.

⁴⁵ L'estudi *Ramaderia per a la prevenció d'incendis forestals: Revisió bibliogràfica* de la Universitat Autònoma de Barcelona (Aura Secanell Perarnau ,2013-2014), conclou: "De la revisió efectuada dels diferents estudis experimentals, es conclou que en boscos amb una elevada càrrega de biomassa acumulada en el sotabosc les pràctiques de pasturatge són efectives per a la seva disminució".

Per la zona climàtica, la situació geogràfica i orogràfica del país i l'estat més habitual dels boscos del nostre territori, l'animal més efectiu per a dur a terme tasques de pasturatge en un estat inicial de boscos relativament bruts és la cabra. Quan el bosc ja està més net i es vol assegurar un manteniment més correcte el pastoreig més ideal seria la combinació de ramats d'ovelles cabres i vaques.

Aquesta reducció de biomassa es pot considerar una pràctica efectiva per a la prevenció del risc d'incendi forestal; i a més disminuiria la propagació dels mateixos i minimitzaria els costos de l'extinció en el cas que es declarassin incendis.

Un punt a tenir en compte, per assegurar la continuïtat d'aquestes pràctiques, és buscar la seva revalorització econòmica fomentant i promocionant els productes i activitats associats al pastoreig".

En conseqüència, l'objectiu dels següents apartats és afrontar aquests esculls jurídics i, prèviament, aclarir alguns dels conceptes vinculats a aquesta temàtica.

2. CONCEPTES PREVIS

Dejeccions ramaderes: materials residuals excretats pel bestiar o barreges de llit amb materials residuals excretats pel bestiar, encara que s'hagin transformat i encara que continguin restes del menjar i l'aigua subministrats al bestiar.⁴⁶

Espai ramader: l'espai agrari destinat a pastura o que és apte per a pastura i que inclou les zones de pastura, constituïdes per àrees herbàcies i àrees mixtes de matolls i herbes aprofitades a dent, i les d'aprofitament pecuari dels boscos i la infraestructura necessària per a dur a terme l'activitat ramadera i de pastura.⁴⁷

Explotació extensiva: aquella en què els animals no estan allotjats dins d'instal·lacions i s'alimenten fonamentalment en el pasturatge.⁴⁸

Explotació intensiva: aquella en què els animals estan allotjats i són alimentats de manera permanent dins de les instal·lacions, inclosa l'explotació a l'aire lliure, anomenada sistema de càmping en el cas de l'espècie porcina.⁴⁹

Explotació semi intensiva: aquella en què l'alimentació es basa fonamentalment en la pastura, però els animals estan estabulats durant un cert període de l'any, normalment l'hivern, o bé durant la nit.⁵⁰

Pastures: explotacions que alberguen bestiar de forma permanent o no permanent per a l'aprofitament mitjançant pasturatge de les produccions vegetals naturals o sembrades del terreny.⁵¹

Pastures amb aprofitament mixt: terres de pastura on, a part de pasturar-hi el bestiar, habitualment s'hi fan dalls. Consisteixen en pastius, prats naturals, prats artificials i praderies permanents.⁵²

⁴⁶ Art. 3.1.d) Decret 153/2019, de 3 de juliol, de gestió de la fertilització del sòl i de les dejeccions ramaderes i d'aprovació del programa d'actuació a les zones vulnerables en relació amb la contaminació per nitrats que procedeixen de fonts agràries

⁴⁷ Art. 3.c) de la Llei 3/2019, del 17 de juny, dels espais agraris.

⁴⁸ Art. 3.1.d) DECRET 40/2014, de 25 de març, d'ordenació de les explotacions ramaderes.

⁴⁹ Art. 3.1.e) DECRET 40/2014, de 25 de març, d'ordenació de les explotacions ramaderes.

⁵⁰ Art. 3.1.f) DECRET 40/2014, de 25 de març, d'ordenació de les explotacions ramaderes.

⁵¹ Art. 10.A.a) DECRET 40/2014, de 25 de març, d'ordenació de les explotacions ramaderes.

⁵² Art. 3.1.s) DECRET 153/2019, de 3 de juliol, de gestió de la fertilització del sòl i de les dejeccions ramaderes i d'aprovació del programa d'actuació a les zones vulnerables en relació amb la contaminació per nitrats que procedeixen de fonts agràries.

Pastures sense aprofitament mixt: terres on pastura el bestiar sense que s'hi facin dalls. Consisteixen en pastures arbrades, pastures arbustives, garrigues, matollars, bosc de rebrot, erm per a pastures i pastures de port o d'alta muntanya.⁵³

Silvicultura: Ciència que estudia el conreu dels boscs i llur aprofitament racional.

La silvicultura, molt relacionada amb la botànica, l'ecologia, l'entomologia, l'economia, la fitopatologia, etc. s'ocupa també de prevenir els incendis forestals o de limitar-ne els efectes, regula activitats tals com la pastura i, alhora que defensa al màxim els boscs naturals, n'impedeix les explotacions abusives.⁵⁴

Verger: Hort amb varietat de flors i arbres fruiters.⁵⁵

3. PASTURATGE PER A LA PREVENCIÓ D'INCENDIS

La introducció del pasturatge com a part de la silvicultura preventiva aporta uns beneficis que no es limiten a l'aspecte econòmic i pràctic, sinó que també ajuden al manteniment de la biodiversitat. Aquest tipus d'utilització dels ramats no és contrari a l'esperit de l'Ordenança sobre la protecció, tinença i venda d'animals, atès que es dirigeix a la protecció i el benestar dels animals i aquesta pràctica no vulnera aquestes obligacions. És més, l'article 13 de l'Ordenança no prohibeix expressament la pràctica del pasturatge com a eina de prevenció d'incendis i, tampoc, aquesta activitat contradiu allò establert a l'article 5.k del Decret Legislatiu 2/2008, de 15 d'abril, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei de protecció dels animals, atès que l'ús de ramats per aquesta activitat no hauria d'entendre's com "treball".

Aclarits aquests aspectes, qualsevol activitat ramadera que es plantegi realitzar a la ciutat de Barcelona es troba davant l'escull que suposa l'article 8 de l'OMAlIA i el seu annex III. Ja que l'enfocament, en aquest punt, és similar a l'exposat en l'epígraf relatiu a l'*Apicultura Urbana* d'aquest informe, considerem que, igualment, es podria realitzar una interpretació més o menys flexible de la normativa.

Ara bé, la voluntat de l'Ajuntament de Barcelona es centra en la possibilitat de legalitzar l'activitat del pastoreig com a eina de prevenció d'incendis específicament a la zona del Parc Natural de Collserola i les seves franges contigües al casc urbà. En conseqüència, cal fer una especial menció a la normativa que regeix aquesta zona. Com s'ha esmentat reiteradament, el PEPCo inclou l'ús ramader a les seves normes urbanístiques i el PEPNat, actualment pendent d'aprovació definitiva, regula més detalladament aquesta activitat.

⁵³ Art. 3.1.t) DECRET 153/2019, de 3 de juliol, de gestió de la fertilització del sòl i de les dejeccions ramaderes i d'aprovació del programa d'actuació a les zones vulnerables en relació amb la contaminació per nitrats que procedeixen de fonts agràries.

⁵⁴ <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0142570.xml>

⁵⁵ <http://www.diccionari.cat/lexicx.jsp?GECART=0141469>

En aquesta línia, a la memòria descriptiva del PEPNat, al seu apartat 8.2.1.3.a. "*Foment del mosaic agroforestal*", s'explica que el Pla estableix una estratègia per "*fomentar el mosaic agroforestal o per la creació d'espais de pastures dins del marc de prevenció d'incendis forestals*". Així mateix, indica que una de les seves línies de treball és "*Fomentar la pastura extensiva controlada com a eina de prevenció d'incendis forestals i gestió d'habitats*", atès que, segons diu la memòria, "*la pastura extensiva controlada reporta diferents beneficis pel Parc. Com eina de manteniment de les franges de baixa combustibilitat és una pràctica que permet reduir la biomassa i els costos derivats del tractament de la vegetació d'aquests àmbits. Així mateix, la pastura extensiva controlada és una molt bona eina per a la gestió de les repoblacions, els prats d'albellatge i altres àmbits de vegetació oberta del parc*".

Amb la intenció d'aconseguir aquests objectius, es proposa una delimitació de les àrees prioritàries de pastura⁵⁶ i es facilita el contacte entre ramaders i l'òrgan gestor del Parc que, en tot cas, haurà de concedir l'autorització prèvia adient per a aquesta activitat. Així mateix, s'especifica:

Pel que fa a les Àrees prioritàries de pastura referents a les franges de prevenció d'incendis, cal tenir en compte que s'han exclòs les franges al voltant d'edificacions aïllades i les franges urbanes, així com les franges al llarg de camins. Això és degut a les particularitats d'aquests àmbits, que tot i que n'impossibiliten la pastura sí que obliguen a considerar altres aspectes (proximitat a la trama urbana o a àmbits amb espècies de flora d'interès, distàncies entre les zones de pastura i els estables permanents o estacionals dins del Parc, etc.,...). A excepció dels espais corresponents a línies elèctriques i les rompudes, aclarides o adevesaments, les Àrees prioritàries de pastura resten definides en els plànols d'ordenació 5. Usos i activitats agrícoles, ramaderes, forestals i de valorització dels recursos naturals.

24

Aquest plantejament de la qüestió ramadera i del pastoreig com a eina de prevenció d'incendis, queda regulada a l'article 39, de les normes del PEPNat:

Article 39. Usos i activitats ramaderes

1. Els usos i les activitats ramaderes s'han de portar a terme de forma que siguin compatibles amb la conservació dels sistemes naturals inclosos en l'àmbit de l'espai protegit. El Pla prioritza la pastura com a eina de prevenció d'incendis forestals i de gestió d'habitats.

2. Només s'admeten les activitats ramaderes extensives o semi intensives controlades i es prohibeixen les activitats ramaderes intensives pel seu impacte negatiu en els valors ambientals del Parc. Les explotacions es realitzaran amb pràctiques de ramaderia ecològica. Les activitats ramaderes admeses hauran d'estar inscrites al Registre

⁵⁶ Memòria Descriptiva (8.2.2.3.b: "Àrees prioritàries de pastura")

d'explotacions ramaderes d'acord amb la normativa vigent i amb l'informe previ favorable de l'òrgan gestor.

3. Es prohibeixen les activitats ramaderes intensives d'estabulació permanent pel seu impacte negatiu en els valors ambientals del Parc així com les espècies, varietats o mètodes que suposin perill per a la fauna autòctona o els sistemes naturals del Parc.

4. El Pla estableix unes Àrees prioritàries de pastura en el plànol 5 i estableix les directrius de foment de les pràctiques de ramaderia ecològica, a desenvolupar per l'òrgan gestor. Aquest desenvolupament admetrà, de forma justificada, ajustos en la delimitació gràfica de les àrees.

Caldrà comptar sempre amb l'autorització prèvia de l'òrgan gestor que vetllarà per la idoneïtat dels tipus de ramat i característiques de l'activitat.

5. Només s'admet la realització de cremes controlades per a la pastura i quan aquesta pràctica sigui imprescindible per al manteniment d'espècies i comunitats que justifiquen l'interès de l'àrea.

6. L'òrgan gestor de l'espai pot instar a l'administració competent que adopti les mesures oportunes per tal de limitar la pastura en indrets especialment vulnerables per assolir els objectius d'aquest Pla o altres motius justificats. (...).

25

En conclusió, el pastoreig com a eina de prevenció d'incendis és possible a l'àmbit del Parc de la Serra de Collserola, sempre i quan es compleixi la futura normativa del PEPNat i el titular de la pastura, ja sigui privat o públic, regularitzi la seva situació davant el DARPA, en la seva condició d'explotació⁵⁷, per obtenir el codi REGA. Els moviments de ramats en el parc esmentat també hauran de ser comunicats i s'hauran d'atorgar els contractes oportuns entre el titular de la pastura i el titular del ramat.

VI. RECOL·LECCIÓ

⁵⁷<http://agricultura.gencat.cat/ca/serveis/registres-oficials/ramaderia-sanitat-animal/registre-explotacions-ramaderes/> :

La inscripció al Registre és obligatòria per a totes les explotacions:

- Les explotacions ramaderes que allotgen animals de producció ubicades en l'àmbit territorial de Catalunya que es criïn o es mantinguin amb finalitat productiva, així com:
- les instal·lacions de recollida, emmagatzematge i distribució de material genètic d'animals de producció
- els/les operadors/ores comercials amb o sense instal·lacions per allotjar animals,
- les instal·lacions de concentració d'animals,
- les pastures,
- les instal·lacions per a pràctica eqüestre,
- les instal·lacions d'èquids d'oci i
- les empreses integradores

1. ASPECTES PREVIS

L'Estratègia d'agricultura urbana de la ciutat de Barcelona 2019-2030 inclou com actuació a dur a terme el d' "*impulsar els canvis normatius necessaris per permetre i regular la recol·lecció de plantes i fruits en espais públics*".

Per determinar la necessitat, o no, de qualsevol proposta de modificació a nivell normatiu cal analitzar la normativa en vigor a l'Ajuntament de Barcelona. Prèviament, però, cal parar esment a un parell de conceptes.

En primer lloc, per recol·lecció s'entén l'acció de recollir fruits, tubercles i d'altres productes de la natura que creixen espontàniament i sense intervenció humana (diccionari de l'Enciclopèdia Catalana), o la recollida de fruits, de plantes i d'altres productes de la natura no conreats (Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans).

En segon lloc, aquesta recol·lecció s'ha de produir en espais públics, és a dir, en el context en què ens trobem, aquells espais destinats a l'ús públic de titularitat municipal, particularment els carrers, les places i els parcs o jardins⁵⁸.

2. RÈGIM JURÍDIC APLICABLE

26

Per tal de valorar la viabilitat normativa de la recol·lecció de fruits i plantes a la ciutat de Barcelona cal estar a la regulació de tres ordenances.

a) Ordenança de Medi ambient

La pregunta és: prohibeix l'OMA la recol·lecció de fruits? La resposta, al nostre entendre és que no.

El títol 7 de l'Ordenança de Medi Ambient (OMA), relatiu als espais verds i la biodiversitat, prohibeix de manera general, pel que fa a la protecció dels elements vegetals, determinades accions, entre les que hi consta la de "**tallar flors, branques, fruits, llavors i arrels**" (article 73-3.2.f).

Així mateix, l'article 73-5 regula les prohibicions generals en l'ús dels espais verds, sens perjudici d'allò establert a l'article 73-3 esmentat. Entre les accions prohibides hi figura a l'apartat 1.l: "**caçar, tallar, arrencar fruits, arrels o plantes, tallar llenya de qualsevol mena sense la deguda autorització**".

⁵⁸ Prenem de referència l'article 1 de l'Ordenança de mesures per fomentar i garantir la convivència ciutadana a l'espai públic de Barcelona aprovada per Acord del Consell Plenari de 23 de desembre de 2005.

Tallar o arrencar són accions que impliquen certa violència o, en qualsevol cas, força sobre la cosa. No així, collir o recol·lectar, d'acord amb la definició de recol·lecció a la que s'ha fet referència a l'epígraf anterior. Cal entendre, per tant, que el que es prohibeix no és la collita o la recol·lecció del fruit.

En aquesta línia cal interpretar l'articulat del dit títol 7 de l'OMA, atès que aquest estableix la possibilitat de gaudir dels espais verds i la biodiversitat així com dels diferents elements que la integren (article 71-1), sempre que es preservi la seva protecció i conservació (article 71-2).

Gaudir entès com l'acció de treure profit o avantatge d'una cosa. I respecte a què cal entendre per espai verd, cal recórrer a l'article 71-3, relatiu a l'àmbit d'aplicació del Títol 7. Aquest article especifica quins sòls tenen la consideració d'espai verd. Tan mateix, en el cas que ens ocupa l'hem d'acotar als de titularitat pública (el verd privat queda al marge):

"1. Aquest títol es d'aplicació als espais verds del terme municipal de Barcelona. Als efectes d'aquesta Ordenança tenen aquesta consideració els sòls següents:

a) El sistema d'espais lliures integrat pels parcs urbans qualificats pel Pla General Metropolita de Barcelona de zona 6 i els parcs forestals qualificats de zones 27, 28 i 29 pel mateix Pla.

b) Els sòls amb vegetació pertanyents al sistema viari bàsic, qualificat de zona 5 pel Pla General Metropolita.

c) Els sòls amb vegetació, de titularitat pública o privada, no ocupats per l'edificació."

Així mateix, s'entén per arbrat públic aquell situat en terreny de titularitat pública (article 71-4).

El Capítol 3 regula l'ús dels espais verds i la biodiversitat. L'article 73-1.2 estableix que estan permeses, amb llicència municipal prèvia, les activitats o els actes socials o culturals sempre que no impliquin risc per a la conservació de les zones verdes, o la biodiversitat, i siguin compatibles amb la utilització pública de l'espai, d'acord amb la normativa urbanística i de patrimoni dels ens locals. I sempre que es tracti d'una activitat sostenible (article 71-5).

En definitiva, a la llum de l'OMA, l'activitat de recol·lecció de fruits i vegetals en espais verds de titularitat municipal és possible sempre que s'obtingui la preceptiva llicència municipal i es protegeixi i es conservi l'espai i la biodiversitat i es tracti d'una activitat sostenible. Requisits tots ells no només compatibles amb la recol·lecció, sinó que aquesta fomenta.

b) Ordenança d'ús de les vies i dels espais públics de Barcelona

Aquesta Ordenança regula els usos i les activitats que es duen a terme a les vies i els espais destinats a l'ús públic de titularitat municipal, particularment els carrers, les places i els parcs o jardins, com també, la utilització dels béns de domini públic situats als espais públics (article 1). Per tant, és d'aplicació al cas concret.

Atès el tipus de recol·lecció que es pretén assolir a l'Estratègia d'Agricultura Urbana a la ciutat de Barcelona, aquesta no pot ser considerada un ús comú especial de l'espai públic (articles 27 i 28) i tampoc un ús privatiu o ocupació privativa i temporal d'un espai públic.

En conseqüència, la recol·lecció no contravé tampoc l'Ordenança d'ús de les vies i dels espais públics de Barcelona.

c) Ordenança de mesures per fomentar i garantir la convivència ciutadana a l'espai públic de Barcelona

L'àmbit de l'Ordenança de convivència abasta tot el terme municipal de Barcelona i, en concret, els espais destinats a un ús públic de titularitat municipal (article 3.2). La recol·lecció no vulnera aquesta Ordenança, ni en concret el seu article 65 relatiu als espais verds. No afecta a la convivència ciutadana sempre i quan es desenvolupi d'acord amb tots els preceptes citats anteriorment i amb respecte a l'espai i a la biodiversitat de la Ciutat.

d) Conclusió

En conclusió, la recol·lecció d'arbres fruiters és permesa per la normativa vigent, sempre que es preservi la protecció de l'espai i la biodiversitat, es faci de manera sostenible, en un espai d'ús i titularitat pública, amb prèvia llicència o permís municipal que habiliti al subjecte interessat, amb una finalitat social o cultural.

28

VII. CONCLUSIONS GENERALS

- L'objecte d'aquest informe és analitzar els esculls jurídics identificats a l'Estratègia d'Agricultura Urbana a la Ciutat de Barcelona, 2019-2030 (EAU), per tal d'assolir els seus propis objectius. Aquesta part II de l'informe abasta els aspectes relatius a l'activitat apícola, el pasturatge i la recol·lecció.
- Com a punt de partida, cal tenir present que urbanísticament, al municipi de Barcelona, regeix el Pla General Metropolità (PGM) i el planejament derivat. Així mateix, el Parc Natural de la Serra de Collserola gaudeix d'una normativa específica: el PEPCo, tot i que actualment està en vies d'aprovació un nou instrument, el PEPNat. Cal tenir present, també, que s'està elaborant el Pla director urbanístic (PDU) per a l'àrea metropolitana de Barcelona. Aquests nous instruments poden introduir canvis afavoridors als objectius de l'EAU.

- Ara bé, el planejament urbanístic vigent no preveu a la ciutat de Barcelona un sòl no urbanitzable qualificat com a rústic protegit de valor agrícola (clau 24), requisit aparentment indispensable per desenvolupar l'activitat agrària i, en conseqüència, fer possible els objectius establerts a l'EAU. Això permet afirmar que sense una modificació del PGM els objectius establerts a l'EAU, des d'un punt urbanístic, les activitats ramaderes no són viables actualment al casc urbà de Barcelona, però sí ho són al Parc Natural de Collserola, en virtut del PEPCo i del proper PEPNat, sempre amb la participació de l'Òrgan Gestor del Parc.
- Pel que fa a l'activitat apícola, cal partir del fet que la protecció dels pol·linitzadors, en general, i de les abelles, en particular, és part rellevant de les polítiques de la Unió Europea, per la seva importància en el manteniment de l'equilibri ecològic.

Com s'ha dit, a la ciutat de Barcelona, l'apicultura, en la seva condició d'activitat ramadera i, en conseqüència, activitat agrària, no té cabuda al casc urbà de Barcelona, des del punt de vista del planejament urbanístic vigent, però sí és possible al Parc Natural de Collserola.

Ara bé, a l'apicultura li és d'aplicació la seva normativa específica: el Reial Decret 209/2002, de 22 de febrer de 2002 relatiu a les normes d'ordenació de les explotacions apícoles i el Decret 40/2014, de 25 de març, d'ordenació de les explotacions ramaderes. Aquestes normes permeten la tinença de ruscs a les ciutats sempre que es compleixin les normes de bioseguretat exigides i prèvia tramitació davant el DARPA del seu registre al REGA, així com la subjecció a la normativa sanitària. El DARPA no té en consideració la normativa urbanística atès que tot i que la tinença de ruscs pot arribar a constituir una activitat ramadera no ho és en tot el seu abast perquè, entre altres coses, no hi ha dejeccions, tot i que requereix un informe favorable de l'Ajuntament sobre mesures de bioseguretat.

De la mateixa manera succeeix al Parc de Collserola on, a més, si la mel es comercialitza, restarà subjecte a la normativa en matèria de seguretat alimentària.

- Pel que fa a la voluntat de l'Ajuntament de Barcelona de possibilitar l'activitat de pastoreig, com a eina de prevenció d'incendis específicament a la zona del Parc Natural de la Serra de Collserola, aquesta resta permesa al PEPCo que inclou l'ús ramader a les seves normes urbanístiques i el PEPNat, regularà més detalladament aquesta activitat.

En qualsevol cas, el titular de la pastura, ja sigui privat o públic, ha de regularitzar la seva situació davant el DARPA, en la seva condició d'explotació per obtenir el codi REGA. Els moviments de ramats també hauran de ser comunicats i s'hauran de formalitzar els contractes oportuns entre el titular de la pastura i el titular del ramat.

- Finalment, la recol·lecció d'arbres fruiters és permesa per la normativa vigent, sempre que es preservi la protecció de l'espai i la biodiversitat, es faci de manera sostenible, en un espai d'ús i titularitat pública, amb prèvia llicència o permís municipal que habiliti al subjecte interessat, amb una finalitat social o cultural.

Aquest és el nostre informe que emetem i sotmetem a qualsevol altre millor fonamentat en Dret.

Judit Ligüerre Casals
Advocada, col·legiada ICAB 26.850

Antonia Sola Cano

ANNEX

Col·laboració (Ajuntament de Barcelona):

Enric Lambés, director de Coordinació Jurídica de l'Ajuntament de Barcelona.

Cristina Polo Sangüesa, cap del Departament de Llicències d'Activitats, Gerència d'Ecologia, Urbanisme i Mobilitat.

Sònia Cobos, directora d'Actuació Urbanística de la Gerència Adjunta d'Urbanisme.

Amèlia Mateos, directora de Planejament d'Ecologia Urbana.

Marisa Pérez, lletrada de la Direcció d'Actuació Urbanística.

Esther Santiago. Direcció de Serveis de Llicències

Marc Montlleó, director de Projectes Ambientals de Barcelona Regional.

31

Col·laboració d'altres entitats

Gumersindo Villa, cap de Secció d'Ordenació Sectorial Ramadera. Direcció General d'Agricultura i Ramaderia. Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació.

Anna Goutan, cap del Servei d'Ordenació Agrícola. Direcció General d'Agricultura i Ramaderia. Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació.

Marina Julià, responsable de productes Fitosanitaris. Direcció General d'Agricultura i Ramaderia. Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació